

Wij willen onze burgemeester kiezen!

Open brief aan de gemeenteraad van Utrecht

3 juli 2020

Geachte raadsleden,

Door het vertrek van Jan van Zanen naar Den Haag, moet u een keuze maken omtrent de nieuwe burgemeester van Utrecht. De burgemeester is het hoogste politieke ambt in een stad. Het is het boegbeeld, de verbinder en de stabiele factor in onze gemeenschap. De burgemeester is de bekendste politieke persoonlijkheid in de gemeente. De benoeming van de burgemeester vindt nu plaats achter gesloten deuren met nul invloed van de burgers. Dit is volkomen uit de tijd. Het is 2020 en geen 1919!

Daarom vragen wij de gemeenteraad van Utrecht: **organiseer een burgerraadpleging waarin alle Utrechtenaren zich kunnen uitspreken over wie hun burgemeester moet worden.** U heeft daar binnen de huidige wetgeving en benoemingswijze alle ruimte voor, zoals we in de bijlage uitwerken. Als u maar wilt!

Specifiek vragen wij u:

1. Neem in de profielschets van de burgemeester het selectie criterium op dat kandidaten zichzelf publiekelijk bekend maken en vraag hen om mee te werken aan de burgerraadpleging.

2. Organiseer een burgerraadpleging waarin alle kiesgerechtigde Utrechtenaren kunnen stemmen op de kandidaten.

3. Verwerk de uitkomst hiervan in de aanbeveling die de gemeenteraad doet aan de minister. In de praktijk wordt de aanbeveling door de minister vrijwel altijd gevolgd.

Er wordt nu uit een veel te kleine vijver gevist!

De media hebben intussen uit de doeken gedaan hoe de VVD-top zware druk uitoefende op Jan van Zanen om te solliciteren in Den Haag, terwijl hij nog begin dit jaar is herbenoemd in Utrecht voor 6 jaar en toen stelde zijn termijn absoluut vol te zullen maken.

Dit heeft alles te maken met het schimmige proces van partijpolitieke benoemingen van burgemeesters dat zich volledig in de achterkamertjes afspeelt. Kennelijk was de VVD "aan de beurt" om de burgemeester van Den Haag te leveren en waren er te weinig goede kandidaten. Utrecht is de derde aantrekkelijke grote stad in relatief korte tijd om vanuit de landelijke politiek druk op uit te oefenen en een burgemeester benoemd te krijgen die in het kwartetspel 'aan de beurt' zou zijn. Gefluisterd wordt al dat D66 geen serieuze kandidaten liet solliciteren in Den Haag en daarmee de kans op Utrecht vergroot heeft. Dit is het soort koehandel wat burgers instinctief aanvoelen en terecht een afkeer van hebben.

Het is inherent aan partijpolitieke benoemingen. Slechts zo'n 2,5 procent van alle Nederlanders is lid van een politieke partij en van hen is weer een klein deel actief. Door het systeem van partijpolitieke benoemingen wordt in een veel te kleine vijver gevist met alle gevolgen van dien. Wij pleiten ervoor om het systeem open te gooien: laat toe dat mensen vanuit alle partijen en partijlozen zich kandidaat kunnen stellen en laat de burgers een stem uitbrengen.

Geen herhaling van het 'burgemeestersreferendum' in 2007

Zo'n opzet is veel beter dan het oude burgemeestersreferendum dat ook in Utrecht is toegepast. In 2007 had de gemeenteraad daarbij bijna identieke PvdA'ers tegenover elkaar gezet, Ralph Pans en Aleid Wolfsen. Het was logisch dat de opkomst hierbij laag bleef. Onze opzet is heel anders. Wij stellen voor dat alle kandidaten die in het openbaar solliciteren – of zij nu lid zijn van een partij of niet – aan de burgers worden voorgelegd zodat burgers uit onderling verschillende kandidaten kunnen kiezen.

De raad kan de keuze van de burgers eenvoudig overnemen in haar aanbeveling aan de Kroon. Die aanbeveling wordt in de praktijk immers vrijwel altijd gevolgd.

Argumenten voor een gekozen burgemeester

Er zijn veel argumenten om de burgers een stem te geven over wie hun burgemeester wordt. Het vergroot de democratische legitimiteit van het bestuur. Eén van de grootste mankementen van de Nederlandse democratie is dat op dit moment de uitvoerende machtsvorming bijzonder weinig responsief is. Het dualisme tussen de uitvoerende macht en de 'wetgevende' macht van de raad wordt hierdoor versterkt. Niet voor niets is een aanzienlijke meerderheid van de

Nederlanders volgens peilingen sinds jaar en dag voor een direct gekozen burgemeester.

Op landelijk niveau is de grondwet onlangs gewijzigd om de gekozen burgemeester mogelijk te maken. De oproep aan u als gemeenteraad laten we gepaard gaan met een landelijke petitie waarin we de partijen in de Tweede Kamer oproepen om de nu in de Gemeentewet vastgelegde procedure drastisch te vernieuwen. Wij roepen u als Utrechtse gemeenteraad op om hier niet op te wachten, maar om nu het heft in eigen handen te nemen en uw burgers een stem te geven!

We zijn van harte bereid een toelichting te geven.

Met vriendelijke groeten,
namens de beweging Meer Democratie

Niesco Dubbelboer (M +31 6 20389459)
Arjen Nijeboer

Bijlage 1: de procedure

De burgemeester wordt formeel benoemd door de Kroon. Maar de gemeenteraad stelt een profielschets op naar eigen inzicht. Hierin kan zij opnemen dat kandidaten die zichzelf publiekelijk bekend maken, de voorkeur genieten. Kandidaten solliciteren bij de Commissaris van de Koning, die aan de raad doorgeeft wie er gesolliciteerd heeft. Vervolgens kan de raad een burgerraadpleging organiseren waarin de burgers zich kunnen uitspreken over alle kandidaten die in het openbaar gesolliciteerd hebben en die voldoen aan de profielschets.

De Gemeentewet

Weliswaar verbiedt de Gemeentewet dat u als raad kandidaten publiekelijk bekend maakt. Maar de wet geeft alle ruimte aan kandidaten om **zichzelf** publiekelijk bekend maken. Essentieel in de gemeentewet qua geheimhouding is dat uw uiteindelijke aanbeveling aan de minister (van twee namen) er uiteindelijk een bekend gemaakt mag worden. Ons voorstel treedt hier niet in, u maakt namelijk niets bekend in de sfeer van aanbeveling gedurende die periode. Wij verwijzen u graag verder naar artikel 61c uit de Gemeentewet (zie bijlage 2).

Een burgerraadpleging per brief en online

De burgerraadpleging kan op een eenvoudige manier gehouden worden. Het openstellen van fysieke stembureaus is daarvoor niet nodig. Stel er zijn vier kandidaten die naar uw mening voldoen aan de profielschets en zij hebben zich publiekelijk bekend gemaakt. Dan richt u een raadplegingstool in, die zowel online als per brief kan worden ingezet. Elke kiesgerechtigde Utrechenaar ontvangt thuis een unieke code op een formulier waarmee ook toegang verkregen wordt tot de online raadplegingstool. Maar mensen kunnen ook de

brief ingevuld terug sturen. In een periode van vier weken kunnen mensen hun voorkeursvolgorde aangeven (het systeem van 'alternative vote'). In die periode kunnen publieke bijeenkomsten worden georganiseerd waar de kandidaten zich presenteren.

Na de burgerraadpleging gaat de vertrouwenscommissie de gegevens verwerken en kan de raad de uitkomst betrekken bij het opstellen van de aanbeveling van de twee kandidaten, die zij geacht wordt te moeten uitbrengen. Dit proces vindt achter gesloten deuren plaats en in een geheime stemming in de gemeenteraad.

Basale spelregels

Om een 'level playing field' te creëren krijgt elke kandidaat dezelfde mate van ondersteuning en worden er basale spelregels opgesteld (bijvoorbeeld geen campagne met eigen geld, een bepaalde etiquette).

Bijlage 2: de Gemeentewet

Artikel 61

1. De burgemeester wordt bij koninklijk besluit op voordracht van Onze Minister benoemd voor de tijd van zes jaar.
2. De commissaris van de Koning overlegt met de raad over de eisen die aan de te benoemen burgemeester worden gesteld met betrekking tot de vervulling van het ambt. Voorafgaand aan het overleg met de commissaris stelt de raad het college in de gelegenheid zijn wensen en bedenkingen ten aanzien van deze eisen kenbaar te maken.
3. Na het overleg met de commissaris stelt de raad uit zijn midden een vertrouwenscommissie in, belast met de beoordeling van de kandidaten. De raad kan bepalen dat één of meer wethouders als adviseur aan de vertrouwenscommissie worden toegevoegd. De commissaris verschaft de vertrouwenscommissie een opgave van degenen die naar het ambt van burgemeester hebben gesolliciteerd, vergezeld van zijn oordeel over kandidaten die hij in beginsel geschikt acht voor benoeming. Als de vertrouwenscommissie besluit naast deze kandidaten ook andere kandidaten die gesolliciteerd hebben, bij haar beoordeling te betrekken, doet zij daarvan onverwijld mededeling aan de commissaris. Deze brengt zijn oordeel over laatstgenoemde kandidaten ter kennis van de vertrouwenscommissie.
4. De vertrouwenscommissie verschaft zich door tussenkomst van de commissaris de door haar nodig geachte informatie over de kandidaten. Bestuursorganen zijn verplicht de gevraagde informatie te verstrekken. De vertrouwenscommissie brengt verslag uit van haar bevindingen aan de raad en aan de commissaris.
5. De raad zendt Onze Minister binnen vier maanden nadat de gelegenheid tot sollicitatie voor de functie is gegeven een aanbeveling inzake de benoeming. Deze aanbeveling omvat twee personen.

6. In een bijzonder, door de raad te motiveren geval, kan worden volstaan met een aanbeveling waarop één persoon vermeld staat. Onze Minister slaat geen acht op een enkelvoudige aanbeveling, indien naar zijn oordeel geen sprake is van een bijzonder geval.
7. Onze Minister volgt in zijn voordracht in beginsel de aanbeveling, met inbegrip van de daarop gehanteerde volgorde, tenzij zwaarwegende gronden aanleiding tot afwijking geven. Een afwijking wordt gemotiveerd.
8. De rijksbelastingdienst verstrekt Onze Minister de benodigde gegevens inzake bestuurlijke boeten als bedoeld in hoofdstuk VIIIA van de Algemene wet inzake rijksbelastingen en inzake strafbeschikkingen als bedoeld in artikel 76 van die wet, voor zover deze boeten en beschikkingen zijn opgelegd dan wel hadden kunnen worden opgelegd ter zake van feiten die zijn gebleken na de termijn om deze op te leggen.

Artikel 61a

1. De burgemeester kan bij koninklijk besluit op voordracht van Onze Minister worden herbenoemd voor de tijd van zes jaar.
2. De raad zendt een aanbeveling inzake de herbenoeming van de burgemeester tenminste vier maanden voor de eerste dag van de maand waarin de herbenoeming dient in te gaan, aan Onze Minister door tussenkomst van de commissaris van de Koning.
3. Voordat de raad een aanbeveling opstelt, overlegt hij met de commissaris over het functioneren van de burgemeester.
4. Na het overleg met de commissaris stelt de raad uit zijn midden een vertrouwenscommissie in, belast met de voorbereiding van de aanbeveling inzake de herbenoeming. De raad kan bepalen dat één of meer wethouders als adviseur aan de vertrouwenscommissie worden toegevoegd.
5. De commissaris brengt advies uit aan Onze Minister over de aanbeveling van de raad.
6. Onze Minister kijkt in zijn voordracht slechts af van de aanbeveling op gronden ontleend aan het advies van de commissaris dan wel op andere zwaarwegende gronden.

Artikel 61b

1. De burgemeester kan te allen tijde bij koninklijk besluit op voordracht van Onze Minister worden ontslagen.
2. Indien sprake is van een verstoorde verhouding tussen de burgemeester en de raad, kan de raad, door tussenkomst van de commissaris van de Koning, een aanbeveling tot ontslag zenden aan Onze Minister.

3. Voordat de raad verklaart dat van een verstoorde verhouding tussen de burgemeester en de raad sprake is, overlegt hij met de commissaris over de aanleiding tot die verklaring.
4. Een aanbeveling vormt geen onderwerp van beraadslagingen en wordt niet vastgesteld dan nadat de raad tenminste twee weken en ten hoogste drie maanden tevoren heeft verklaard, dat tussen de burgemeester en de raad sprake is van een verstoorde verhouding.
5. De oproeping tot de vergadering waarin over de aanbeveling wordt beraadslaagd of besloten, wordt tenminste achtenveertig uur voor de aanvang of zoveel eerder als de raad heeft bepaald, bij de leden van de raad bezorgd. Zij vermeldt het voorstel tot de aanbeveling.
6. De commissaris brengt advies uit aan Onze Minister over de aanbeveling.
7. Onze Minister wijkt in zijn voordracht slechts af van de aanbeveling op gronden ontleend aan het advies van de commissaris dan wel op andere zwaarwegende gronden.

Artikel 61c

1. De beraadslagingen, bedoeld in de artikelen 61, derde en vierde lid, 61a, derde en vierde lid, en 61b, derde lid, vinden plaats met gesloten deuren. Van deze beraadslagingen wordt een afzonderlijk verslag opgemaakt dat niet openbaar wordt gemaakt.
2. Ten aanzien van de beraadslagingen en de stukken die aan de raad worden gezonden dan wel die door de raad aan Onze Minister worden gezonden geldt een geheimhoudingsplicht.
3. De aanbevelingen van de raad, bedoeld in artikel 61, vijfde en zesde lid, 61a, tweede lid, en 61b, tweede lid, zijn openbaar met dien verstande dat ten aanzien van de aanbeveling inzake de benoeming, bedoeld in artikel 61, vijfde lid, de openbaarheid uitsluitend de als eerste aanbevolen persoon geldt. Artikel 31 is van toepassing op de stemmingen inzake de aanbevelingen.

Bron: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0005416/>